

20200209 Preek ds. Oebele van der Veen

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Vandaag staat de Misa Criolla centraal. Een mis gecomponeerd in 1964 door de Argentijn Ariel Ramirez in de taal van Argentinië, het Spaans. Dat is opvallend, want tot kort daarvoor werden alle missen opgedragen in het Latijn. Maar in die tijd vond het tweede Vaticaans concilie plaats, waarin besloten werd dat de mis in de eigen volkstaal uitgevoerd mocht worden. Dat was een belangrijke doorbraak, want dan begrijp je wat je zingt. De Mis heet 'Misa Criolla' en dat wil zeggen: 'Inheems', 'eigen aan het land en volk'. Maar nu bestaat Zuid Amerika uit een veelheid van volken: blanken die ooit als kolonisten uit Europa gekomen waren, donkere mensen die als slaven aangevoerd waren uit Afrika, oorspronkelijke bewoners van het continent. En die volken mengden zich en ontwikkelden een eigen cultuur en muziekstijl. Je komt ze allemaal tegen in de verschillende onderdelen van de mis: invloeden van de noordelijke hoogvlakten, van midden Argentinië, uit Bolivia, van de Pampa's in zuidoost Argentinië. Veel volksmelodieën. Ze drukken temperament uit, maar laten ook iets zien van de hardheid van het leven en de strijd voor gerechtigheid. Je kunt dan ook zeggen, dat ze al iets laten zien van de sociale beweging die daarna zichtbaar werd binnen de kerken van Zuid-Amerika, de bevrijdingstheologie. Je voelt ook in deze mis iets van de huiver, de pijn, het verlangen naar vrede. Ariel Ramírez heeft erop aangedrongen dat *dit werk niet als een strikte 'katholieke' boodschap zou worden gezien, maar eerder als een expressie van een universeel gevoel, gekoppeld aan het verlangen naar vrede dat in elke cultuur in deze wereld bestaat.*

Deze mis, maar dat geldt eigenlijk voor elke mis, drukt een diep persoonlijk gevoel uit. We voelen dat er iets onder woorden gebracht wordt, dat diep in ons leeft. En de muziek onderstreept dat nog eens. Je kunt in die zin de mis vergelijken met de psalmen.

Vanmorgen hebben we Psalm 43 gelezen. Daarin gaat het om iemand die weet van gevaren en mensen die het op hem gemunt hebben. En het gaat door hem heen: *is er dan niemand die mij ziet, die mij recht wil doen?* Dan gaat hij bidden: *God, kom toch voor mij op. Als er niemand is, zet U zich dan in voor mijn zaak. Er zijn zoveel liefdeloze mensen om mij heen. Ik ben gehuld in het zwart, vol rouw, vol angst. Waarom? Toch geloof ik, dat er een uitweg is. Zend mij toch uw licht en laat uw trouw (Hebr. èmèth) als een grond onder mijn leven zijn. En laat dat licht en die trouwe hand mij dan leiden naar uw heilige tempel. Want daar ervaar ik uw aanwezigheid. Daar bij de prachtige muziek op de lier. Dan zing ik het uit: Dan voel ik dat u mij intens blij maakt. U zelf bent mijn grootste geluk. Daarom zeg ik maar tegen mezelf: waarom laat je je zo neerdrukken. Wat maakt je toch zo onrustig. Ik vertrouw op U - ik geloof dat het goedkomt. God ik zal weer een loflied voor u zingen.* Psalm 43 in onze taal.

Het opgaan naar een tempel of kerk heeft blijkbaar te maken met onze diepste gevoelens: Onze zorgen, ons schuldgevoel en wat we hopen - we brengen het mee. En hier leggen we het neer voor God. Misschien zoeken we ook vergeving: voor ons ongeduld, onze onverschilligheid. Mogelijk willen we ook de misplaatste woorden hier achterlaten, of het berouw over wat fout liep. Of: loslaten wat maar steeds verkeerd gaat.

Twee mannen gingen naar de tempel, vertelt Jezus. De een had vooral oog voor wat hij goed deed. Dat is op zich niet verkeerd. Maar ga je dan niet gauw boven de ander staan? Die ander, een tollenaar, voelde het tekort in zichzelf: *God, het ging niet, zoals ik het eigenlijk wilde. Maar waar moet ik met mijn fouten naar toe? Kan er voor mij een nieuwe weg zijn, een ander leven? O God, zend mij uw licht en uw trouw, mogen die mij geleiden.* En daar, in de tempel, kreeg die tollenaar weer ruimte.

Dat is dus wat wij ook zoeken in de kerk. En de tekst van de mis, die ontwikkeld is in de oude kerk, sluit daarop aan. Laten we de elementen van de mis doorlopen. We sluiten aan bij de klassieke tekst die overwegend in het Latijn geschreven is.

De mis begint met het **Kyrie eleison**. En dat is dan direct al het gedeelte in de mis dat - vreemd genoeg - geen Latijnse tekst is. Want *Kyrie eleison* is Grieks voor *Heer, ontferm U*. Hoe zit dat? Oorspronkelijk werd in de vroege kerk de hele mis in het Grieks gezongen. Maar toen men overging tot het zingen in het Latijn, wilde men blijkbaar deze Griekse woorden erin houden. Zou dat zijn, omdat je een uitroep vanuit je hart niet zomaar overzet in een andere taal? Het is in ieder geval duidelijk, dat de mis begint met een hartenkreet - heel helder klinkt dat door in de Misa Criolla: *God, dit verdriet, deze zorg, de pijn die mij zo raakt - ga er niet aan voorbij*. Hier wordt wanhoop en gemis uitgedrukt, maar ook vertrouwen: *God, als ik wat ik niet overzie, in uw hand leg, durf ik weer verder*.

Daarom volgt op het Kyrie het **Gloria**. Het is de lofzang die tegen alles in blijft hopen en vertrouwen. Een overwinningslied. Het gloria begint met de woorden van de engelen in de kerstnacht: *Eer aan God in de hoge en vrede op aarde voor de mensen, die God liefheeft*. En er wordt dan bij gezegd, dat God ons niet op onze fouten blijft aankijken. God is machtiger dan onze tegenslag en meer dan onze onwil. Daarom zingen we een loflied.

Later in de dienst, na de bijbeluitleg, volgt dan het **Credo**, wat letterlijk betekent: *Ik geloof*. Het is goed om te bedenken, dat een geloofsbelijdenis geen opsomming is van leerstellingen, al lijkt dat misschien zo. Het is vooral een uitspreken van je vertrouwen. Je beseft hoe klein je als mens bent en zelfs als mensheid. Maar je spreekt uit, dat je gelooft, dat God toch naar je om wil zien.

Dan volgt het bijzondere moment in de dienst, dat je deel krijgt aan het brood dat verbonden is met Christus. In de Rooms-katholieke kerk wordt dat gezien als deel krijgen aan het reële lichaam van Christus. In de protestantse traditie is het verwijzend naar Christus. Maar het vieren van het avondmaal kan je wel het besef geven van een grote verbondenheid met God en elkaar.

Daarbij word je uitgetild boven het alledaagse. Je richt je op God. De eerbied van dat moment klinkt door in het **Sanctus**, het toezingen van het 'Heilig'. Drie keer wordt het gezongen: *Heilig, heilig, heilig*. Even zie je iets van Gods glorie voor je, zoals Jesaja die zag in zijn roepingsvisioen, waar de engelen ook drie keer 'Heilig' zongen. (Jesaja 6:3). Ook in de synagoge wordt deze lofzang op Gods heiligheid gezongen.

Dan volgen de woorden die Jezus toegeroepen werden toen hij Jeruzalem binnenreed: Gezegd (**Benedictus**) hij, die komt in de naam van de Heer, (ontleend aan Psalm 118:26.)

Als brood en wijn gedeeld worden, voel je verbondenheid met elkaar en je beseft: je mag het oude loslaten en opnieuw beginnen. Bij de rondgang wordt het **Agnus Dei** gezongen, het 'Lam van God'. Het is een verwijzing naar het moment, dat Johannes de Doper naar Jezus wijst en zegt: *Zie het Lam van God, dat de zonde van de wereld opneemt, wegdraagt* (Gr. *ai-roo*) (Johannes 1:26,29). Die voorstelling van wegdragen kan een gevoel van bevrijding geven: fixeer je niet op wat fout gaat, maar ga verder vanuit een nieuwe vrede die God je geeft.

Ons leven is steeds weer zoeken. En je denkt weleens met de schrijver van Psalm 43: *God, doe mij recht*, of je denkt van de wereld om je heen: *waarom zoveel vijandigheid en mensen die gaan in het zwart*. Maar lees bij die sombere gedachten dat ook hoe Psalm 43 verdergaat: *God, zend mij uw licht en uw trouw, mogen die mij leiden naar uw heilige tempel, de plaats van ontmoeting*. En soms met een schreeuw naar de hemel, soms met een lofzang, gaan we dan weer op weg. In vertrouwen dat het goed zal komen met ons en met onze aarde.